

Datum 2020-09-30
Diarienummer 0613/20

Finansdepartementet

Göteborgs Stads yttrande över betänkande SOU 2020:8 Starkare kommuner - med kapacitet att klara välfärdsuppdraget

Finansdepartementet har gett Göteborgs Stad möjlighet att inkomma med synpunkter på rubricerat betänkande. Utöver ett antal inledande synpunkter av mer övergripande karaktär omfattar Göteborg Stads yttrande ett urval av kommitténs förslag.

Inledning

Göteborgs Stad instämmer i utredningens bedömning om framtida utmaningar och att de inverkar på kommunernas förutsättningar att klara välfärdsuppdraget. Av betänkandet framgår vidare att utmaningarna tenderar att vara större i de mindre kommunerna utifrån att kapaciteten och robustheten både avseende ekonomi och kompetens redan är svag.

Utöver att påverka utmaningarnas storlek anser dock Göteborgs stad att kommunernas olika strukturella förutsättningar också har en inverkan på vilken typ av problem som blir mest uppenbara och därmed vilka åtgärder som framstår som mest angelägna och tydligast motsvarar kommunens behov. En mer framträdande analys och differentiering utifrån kommungrupper hade enligt Göteborgs stad ytterligare bidragit till utredningens relevans.

Utredningen är tydlig i budskapet att det krävs en kombination av olika åtgärder på såväl kort som lång sikt för att kommunerna ska ha tillräcklig kapacitet att utföra sitt uppdrag. Dessutom kan åtgärderna se olika ut beroende på kommunernas geografi och andra strukturella förutsättningar. En tydligare analys enligt Göteborgs Stads bedömning ovan hade bidragit till mer underbyggd diskussion kring vad dessa slutsatser kan innebära i praktiken.

Nedan följer Göteborgs Stads yttrande över ett urval av kommunutredningens förslag.

Kommunernas ekonomi

- Utredningen föreslår att regeringen lägger fram ett förslag om godkännande av en statsbidragsprincip till riksdagen. Principen innebär att staten primärt ska använda andra sätt än riktade statsbidrag för att styra kommunernas verksamhet. Om riktade bidrag ändå ges bör de klustras (grupperas) inom kommunala verksamhetsområden och/eller överförs till generella bidrag efter två år.
- Utredningen föreslår att regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att genomföra en bred översyn av det kommunalekonomiska utjämningsystemet. Syftet är att säkerställa att utjämningsystemet i tillräcklig grad kan ge kommunerna likvärdiga ekonomiska förutsättningar oberoende av skattekraft och opåverkbara strukturellt betingade kostnader.
- Utredningen föreslår att regeringen tillsätter att det sker en löpande förvaltning och uppföljning av det kommunalekonomiska utjämningsystemet.

Göteborgs Stad tillstyrker utredningens förslag om en statsbidragsprincip som innebär att staten primärt ska använda andra sätt än riktade statsbidrag för att styra kommunernas verksamhet. Göteborg Stad delar därmed bilden av den problematik som Sveriges kommuner och regioner (SKR) och statliga myndigheter pekat på med de många riktade statsbidragen. En minskad användning av riktade statsbidrag till förmån för generella bidrag skulle bidra till att verksamheten blir mer långsiktig och anpassad till de lokala behoven. Därutöver leder en stor användning av riktade statsbidrag till en betungande administration.

Göteborg Stad delar utredningens bild att det kan finnas anledning till en bredare översyn av den kommunala utjämningsystemet. Samtidigt menar Göteborg Stad att det är av vikt att systemet också är stabilt och förutsägbart över tid. Eftersom det så sent som 2019 fattades beslut om förändringar inom kostnadsutjämningsystemet som får successivt ekonomiskt genomslag över de kommande åren menar Göteborg Stad att en ny översyn bör fokusera på övriga delar inom utjämningsystemet. En allt för stor ryckighet riskerar att över tid få negativ påverkan på systemets legitimitet.

Om det kommunalekonomiska utjämningsystemet, efter att översynen med tillhörande förslag har genomförts, fortsatt inte i tillräcklig grad skapar likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommunerna bedömer

utredningen att regeringen bör överväga ytterligare åtgärder. En sådan åtgärd kan vara att införa ett särskilt statsbidrag som kommuner med höga skattesatser kan ansöka om för att kunna sänka sin skattesats. Göteborg Stad delar inte utredningens bedömning beträffande en sådan åtgärd. Det är av största vikt för utjämningsens legitimitet att kompensation ges utifrån behov, inte kostnader eller nivå på skattesats.

Göteborg stad tillstyrker utredningens förslag om en löpande förvaltning och uppföljning av det kommunalekonomiska utjämningsystemet.

Kommunernas digitaliseringsarbete

- Utredningen bedömer att staten bör ta ett långsiktigt ansvar för att etablera en förvaltningsgemensam infrastruktur för grunddata och informationsutbyte som kommunerna kan ansluta sig till.
- Utredningen förslår att regeringen tillsätter ett rättsligt beredningsorgan inom kommittéväsendet som får i uppdrag att löpande ta fram beredningsunderlag för anpassning av gällande rätt som möjliggör accelererad digitalisering och förbättrad digital informationsförsörjning i kommunerna.
- Utredningen bedömer att Myndigheten för digital förvaltning (DIGG) bör ges i uppdrag att stödja kommunernas digitaliseringsarbete.

Göteborgs Stad delar utredningens bedömning att staten bör ta ett långsiktigt ansvar för gemensam infrastruktur för grunddata och informationsutbyte. Detta är en grundläggande möjliggörare för att accelerera digitaliseringen och förmågan att erbjuda enkla, öppna och efterfrågade tjänster och relevant information till boende, besökare och näringsliv. Därmed skapas också bättre förutsättningar att etablera mer sammanhållna tjänster och system som blir mer kostnadseffektiva.

Göteborgs Stad bedömer att det finns behov av en översyn när det gäller lagstiftning och andra regelverk för att möjliggöra att den digitala utvecklingen säkerställs, både på nationell och europeisk nivå. Utveckling av digitala välfärdstjänster ställer stora krav på ett säkert utbyte av data och information vilket i förlängningen bidrar till att stärka tilliten till digitala välfärdstjänster. Det finns även behov att skapa en enhetlig tolkning av lagstiftning som gör det mer förutsägbart och enklare för kommunerna i arbetet med sin digitala utveckling.

Göteborgs stad delar utredningens bedömning att Myndigheten för digital förvaltning (DIGG) bör ges ett uppdrag att stödja kommunernas digitaliseringsarbete. Myndigheten har i uppdrag att samordna och stödja

den förvaltningsgemensamma digitaliseringen i syfte att göra den offentliga förvaltningen mer effektiv och ändamålsenlig. DIGG har idag ett flertal regeringsuppdrag som är av vikt för kommunernas digitaliseringsarbete och där en stärkt samverkan med kommunerna bör etableras. Det handlar bland annat om uppdragen kring öppna data, datadriven innovation och AI, nationellt ramverk för grunddata, förvaltningsgemensam digital infrastruktur för informationsutbyte samt utvecklad styrning av digitala investeringar i offentlig förvaltning. Genom att DIGG ges i uppdrag att stödja kommunernas digitaliseringsarbete skapas bättre förutsättningar för en accelererad digitalisering där det kommunala perspektivet och behoven i högre grad styr det fortsatta digitaliseringsarbetet på nationell nivå.

Övriga förslag och bedömningar

- Utredningen bedömer att staten bör vidta åtgärder för att förenkla för kommunerna att ta del av statliga myndigheters planeringsunderlag som behövs i kommunernas klimatrelaterade arbeten. Planeringsunderlagen bör tillhandahållas utan kostnad för kommunerna.
- Utredningens föreslår att regeringen tar initiativ till en utredning om det finns behov av ändringar i speciallagstiftning om grundläggande infrastruktur, för att underlätta samverkan mellan kommuner, särskilt avseende vatten- och avloppssystem (VA-system) och bredband.
- Utredningen förslår att regeringen ger Tillväxtverket i uppdrag att i samverkan med Boverket, Trafikverket och regionerna stödja strategisk planering i kommunerna, med syfte att förbättra samarbetet i lokala och regionala planeringsprocesser.
- Utredningen bedömer att regeringen bör vidta åtgärder för att underlätta finansieringen av bostadsbyggande i kommuner där fastigheters låga marknadsvärden negativt påverkar möjligheten att finansiera nybyggnation. Regeringen bör också underlätta byggandet av bostäder genom förändringar av redovisningsregelverket.

Göteborgs Stad delar i stort utredningens analys och problembild kring de utmaningar som samhället och kommunerna står inför inom de områden som utredningen beskriver i detta avsnitt. Utredningens förslag är generellt sett bra men som enskilda åtgärder bedöms effekten vara begränsad i förhållande till andra insatser som tydligare motsvarar Göteborgs Stads behov. Troligtvis har mindre lands- och glesbygdskommuner större nytta av förslagen än en storstadskommun som Göteborgs Stad.

När det gäller infrastruktursatsningar är Göteborgs Stad i behov av medfinansiering samt en god dialog med staten, snarare än mer

planeringsunderlag, utredning och stöd i form av kunskapsinhämtning. Det finns även behov av ett statligt ansvarstagande för att minska de barriäreffekter som skapas av statlig infrastruktur för att möjliggöra stadsutveckling och förtätning av staden.

Gällande klimatanpassning konstaterade klimatanpassningsutredningen (SOU 2017:42) att det finns fortsatta behov av mer utredning. Göteborgs Stad vill därför se att en ny statlig utredning genomförs omgående som belyser genomförandefrågorna såväl juridiskt som ekonomiskt. Staden ser även ett fortsatt behov av ökad samverkan mellan berörda myndigheter och departement.

Vid behandlingen av ärendet i kommunstyrelsen antecknade representanterna från M, L, C och KD som yttrande en skrivelse från den 15 september 2020 (bilaga A).

Jörgen Fogelklou (SD) antecknade som yttrande en skrivelse från den 29 september 2020 (bilaga B).

Göteborg den 30 september 2020
GÖTEBORGS KOMMUNSTYRELSE

Axel Josefson

Mathias Sköld

Yttrande angående remiss från Finansdepartementet - Starkare kommuner - med kapacitet att klara välfärdsuppdraget

Yttranden

Starkare kommuner - med kapacitet att klara välfärdsuppdraget (SOU 2020:8) har haft uppdraget att identifiera och analysera de utmaningar som väntas ha särskilt stor påverkan på kommunernas förmåga att klara av sina uppgifter samt att värdera olika strukturella åtgärder med avseende på förmåga att bidra till att stärka förutsättningarna att möta utvecklingen i samhället samt föreslå åtgärder.

Det finns flera förslag som är bra, förslag som behöver omarbetas och förslag som behöver förkastas. Vi avvisar förslaget att staten övertar skulder från kommuner som frivilligt genomför kommunsammanläggningar. Det är ett förslag som skapar felaktiga incitament och riskerar att leda till ett ojämnt utfall. De kommuner som dragit på sig stora skulder skulle generellt gynnas på bekostnad av sparsamma eller de kommuner som har tagit ansvar för sin ekonomi. Förslaget är dessutom ogrundat i den delen då utredningen inte heller kan konstatera att ekonomiska faktorer i allmänhet, och skillnader i skuldnivåer mellan kommuner i synnerhet, skulle vara en bärande förklaring till bristen på kommunsammanslagningar i Sverige.

Detta skulle även vara en kraftfullt styrande åtgärd uppifrån och det saknas skäl att koppla frågan om statligt skuldövertagande till frågan om kommunsammanläggning. Eftersom förslaget enbart gäller kommuner som genomför kommunsammanläggningar skulle dessutom stora och principiellt omotiverade ojämlikheter uppstå mellan villkoren för enskilda kommuner.

Det är inte kommunernas skuldnivå som är den största orsaken till att många kommuner har det svårt. Större orsaker är den demografiska utvecklingen, långa avstånd, urbanisering, bristande infrastruktur, kompetensbrist, tillgång till riskkapital, utbildningsmöjligheter och avsaknad av offentlig och kommersiell service.

Vi vill särskilt understryka att det finns många exempel där staten inte lever upp till sina åtaganden. Kommuner blir tvingade att köpa in ordningsvakter när det saknas poliser, det är stora fördröjningar av utbetalningar från Migrationsverket eller där kommuner anser att man behöver ta över och utföra delar av Arbetsförmedlingens uppdrag, för att nämna några exempel. Det är av stor vikt för medborgarnas tillit och förtroende för staten och dess myndigheter att de har ett helhetsperspektiv på samhällsutvecklingen och även jobbar främjande i sin myndighetsutövning.

Av motsvarande skäl avvisar vi tanken på att införa ett särskilt statsbidrag för att kommuner med höga skattesatser ska kunna sänka sin skattesats. De ekonomiska villkoren för kommuner och regioner behöver utjämnas med avseende på faktorer som inte går att påverka, men skatteskillnader som beror på skillnader i politiska vägval eller effektivitet måste vara en sak för invånarna i berörda kommuner. Vi avvisar förslaget om att inrätta en kommundelegation i Regeringskansliet. Detta skulle förskjuta maktbalansen i den så nödvändiga dialogen mellan staten och kommunsektorn på ett icke önskvärt sätt.

I utredningens slutbetänkande finns en övertro på att de strukturella utmaningar som finns för många kommuner, särskilt mindre kommuner i landets mindre tätbefolkade delar, går att hantera genom kommunsammanläggningar. Det finns andra sätt att stärka kommunernas förutsättningar, exempelvis genom generella statsbidrag, genom nya former för samverkan mellan kommuner och att utjämningsystemet innehåller drivkrafter för tillväxt. Oavsett var man bor har individer rätt att få likvärdig kvalitet på vården, omsorgen, socialtjänsten och andra välfärdstjänster.

Yttrande angående – Remiss från finansdepartementet – Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget.

Yttrandet

Utredningen identifierar en rad olika utmaningar inför framtiden för landets kommuner. Dessa innefattar bland annat: svagare ekonomi, etablering och integration av nyanlända, växande och uppskjutna investeringsbehov, större press på service och välfärd med flera.

Sverigedemokraterna har år efter år efter år konstant varnat för att den stora massinvandringen till Sverige kommer leda till allt mer ansträngda lägen i Sverige och i slutändan ett totalt sammanbrott för välfärdssystemen. Förlorad tillit i samhället, raserad ekonomi och ökad brottslighet är bara några exempel. Landet kommer splittras och slitas i tu, polariseringen mellan människor och mellan kommuner kommer öka. Inget av de andra partierna har lyssnat på våra varningar. Nu står vi inför ett konstaterat faktum. Kommitténs uppdrag, om något, är i sig självt ett tydligt tecken att Sverigedemokraternas värsta farhågor börjar komma allt närmare och även regeringen har börjat få upp ögonen för vad Sverigedemokraterna sagt i årtal.

Det är positivt att remissen tidigt slår fast att diskussionen behöver fortsätta för att utveckla konkreta lösningar på såväl aktuella som framtida utmaningar.

Det slås fast att kompetensförsörjningsfrågan framstår som den mest svårlösta på grund av arbetskraftsbrist inom nästan alla delar av den offentliga verksamheten. Detta samtidigt som invandringen (antal uppehållstillstånd) ligger på nära nog rekordnivåer år efter år. I debatten har det under otaliga år förts fram att invandringen är nödvändig för att kunna behålla Sveriges välfärd. Rapporten visar med all önskvärd tydlighet att så inte är fallet. Den ansvarslösa, allt för stora invandringen, har inte räddat utan snarare försämrat förutsättningarna för att bevara den svenska välfärden. Detta leder till ännu större krav och påfrestningar på landets kommuner.

För närvarande arbetar bara 40 procent av Sveriges befolkning. Arbetslösheten i Sverige ligger kvar på 9,2 procent. Läget på arbetsmarknaden är fortsatt mycket allvarligt. På två kvartal har antalet som "verkligen arbetar" minskat med hela 240.000 personer, från 4.360.000 till 4.120.000. Detta enligt siffror från SCB. Detta kommer ställa en allt större press på kommunernas förmåga att klara välfärdsuppdraget.

Idag har kommunerna en stor invandringsnivå från länder med mycket lägre utbildningsnivå än den arbetsmarknaden efterfrågar. Arbetslösheten ökar och därmed även belastningen på det sociala skyddsnetet.

Sverige har blivit ett land där alltför få klarar att försörja sig själva och sin familj utan tillskott av skattemedel. Och det blir allt värre, på fyra år har anslagen till subventionerade jobb ökat med en miljard kronor. Enbart fem procent av de nyanlända lyckas etablera sig på arbetsmarknaden. Av dessa har endast var tjugonde en anställning utan subvention. I relation till insatserna är detta en veritabel katastrof. Möjligheterna till bidrag har många gånger undergrävt incitamenten att ta ett osubventionerat jobb eftersom det ofta är mindre lönsamt.

Att staten i detta läge tar över skulder för de kommuner som väljer att slås samman innebär en lättnad för stunden men inte lösning på problemet. Risken är uppenbar att kommunerna i det långa perspektivet bygger upp ett nytt skuldberg som en dag måste hanteras, och då med en nationalstat som mest sannolikt inte är mindre belånad än idag. I ett nationellt och internationellt perspektiv innebär ökade skulder som skall återbetalas med ränta, en ökad vinst i välfärden till de internationella långivarna, betalade med pengar som annars hade kunnat gå direkt till välfärden.

De befintliga problemen för landets kommuner kommer inte försvinna utan förvärras så länge invandringen tillåts ligga kvar på rekordnivåer. Med en årlig befolkningsökning motsvande en mellanstor svensk stad per år, eller om man så vill, nästan 10 stycken mediankommuner per år, kommer belastningen och pressen på bostäder och välfärden i form av skola, sjukvård, hemtjänst med mera aldrig kunna lösas. Det krävs en paus för den offentliga sektorn skull. För detta krävs massiva omtag beträffande integration och etablering av nyanlända. Ett nödvändigt steg är en kraftig minskad invandring, till nära noll, eller ännu bättre, att hjälpa människor att återvända till sina hemländer och få återförenas med släkt och vänner.

Att se över det kommunala utjämnningssystemet så det uppfyller grundtanken med systemet är positivt. Om slutsatserna blir regler som leder till att slarviga kommuner gynnas på bekostnad av skötsamma kommuner - är detta inte acceptabelt. Att kompensera för olikheter som ligger utanför kommunernas påverkan är fullt rimligt. Att kompensera för skillnader orsakade av lokala politiska beslut är inte acceptabelt. Det ansvaret skall i en fungerande demokrati bedömas och utkrävas av väljarna vid nästa val.

Det behövs på nationell nivå ett nytt synsätt, en nyvaken ansvars känsla och en varsam hantering av våra gemensamma skattepengar, ett återupplivande av Gustav Möllers klassiska uttalande, citat: ”Varje förslösad skattekrona är en stöld från folket”.

Det torde vara fullt möjligt att uppnå stordriftsfördelar utan att organisatoriskt och juridiskt slå samman kommuner. Exempelvis skulle gemensamma inköp kunna ge stordriftsfördelar utan att kommunerna för detta måste slås samman.

Sannolikt kommer kompetensförsörjningen underlättas något genom att kommuner slås samman. Inte minst bör detta gälla sårbarheten i att nyckelpersoner slutar eller blir långvarigt frånvarande. Om kommuner slås samman kommer fler kommuner ha lättare att parera en sådan situation.

Beträffande kompetensförsörjningen kommer den sannolikt inte gynnas så mycket som önskas. Detta orsakat av att en sammanslagning av kommuner inte per automatik kommer minska antalet ärendet och arbetsuppgifter. Det kan rent av finnas en risk för att komplexiteten kan komma öka i enskilda fall och då motverka vinsten.